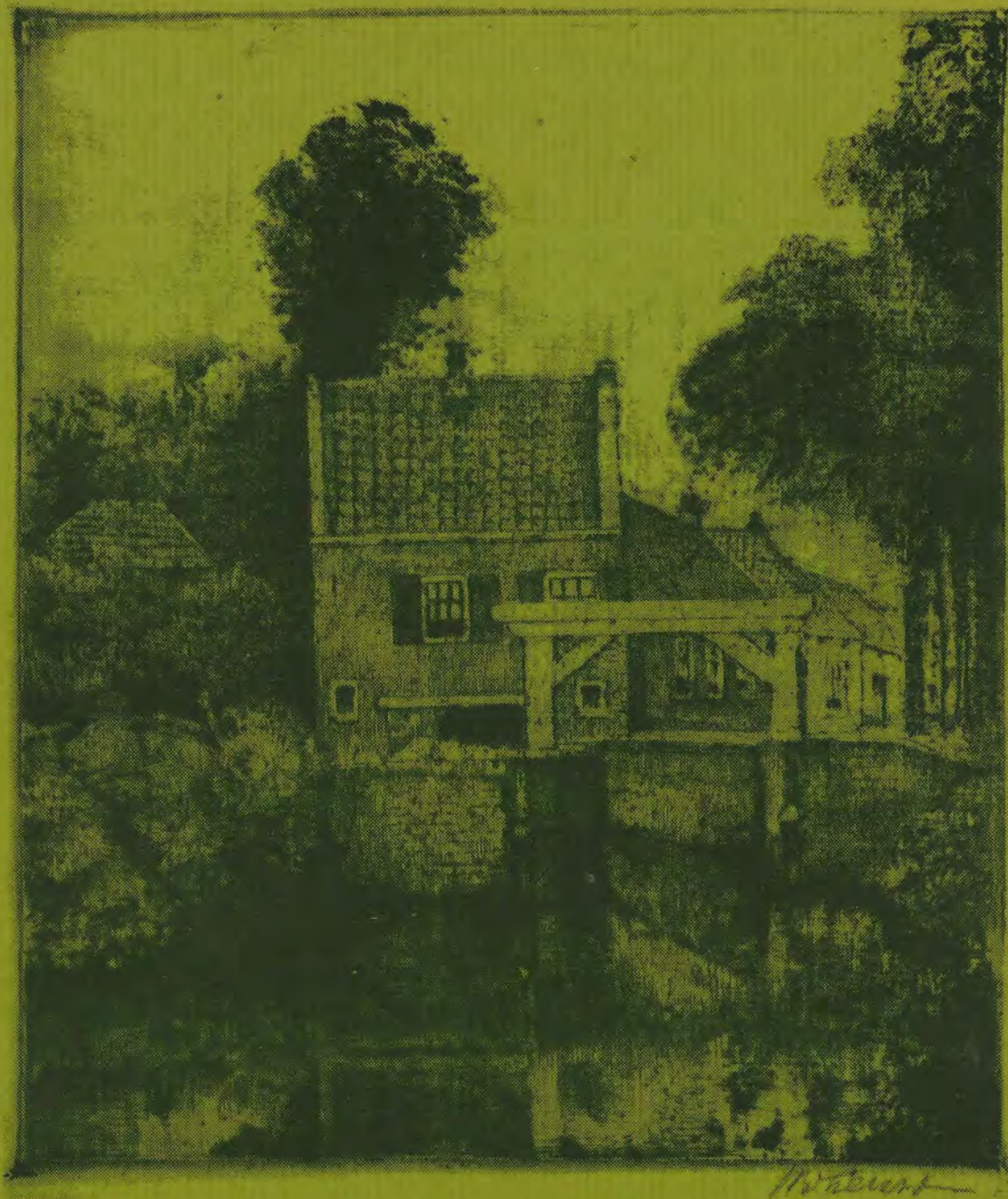

Historische Kring Maarssen

**SPECIAALZAAK IN
LUXE GESCHENKEN
A.v.d.Bosch Olijve**

Diependaalsedijk 1-b, Maarssen, tel. 61632

g.ter wee

parkweg 15 maarssen
telefoon 61301

Orgaan van de „Historische Kring Maarssen”

(Opgericht 11 sept. 1972, opgenomen in het verenigingenregister bij de Kamer van Koophandel en Fabrieken voor Utrecht en omstreken onder nummer V. 476918)

Verschijnt 4 x per jaar

Bestuur

Drs. D. Dekker, voorzitter
J. H. Sagel, secretaris
Schokkingstraat 17, 3601 XK Maarssen
Tel.: 03465-61457
N. van Tricht, penningmeester
giro: 2907376

Mevr. A. H. Hogenhout-Hofman
Mevr. S. W. Talen-Stoeker
A. de Zwart
Mevr. J. G. Zwijns-Brink

Redactie

J. N. Servaas, D. Dekker en A. de Zwart
Redactie-administratie: J. F. Besier, Kemperstraat 2, 3601 WK Maarssen.

Kringnieuws

1. Lezing over de Vecht. Tien december a. s. komt de Kring om 20.00 uur bijeen voor een avond in de Open Hof te Maarssen. Deze avond zal de heer A. Stork uit Weesp zijn dubbele serie dia's over de Vechtstreek vertonen. Op één scherm worden dan dia's geprojecteerd welke gemaakt werden van de originele schilderijen en aquarellen die rond 1915 werden vervaardigd voor het door Jac. P. Thijsse geschreven Verkade-album "De Vecht". Tegelijkertijd kunt U op een tweede scherm een dia zien van dezelfde plaatsen anno 1975. Het bestuur hoopt, dat wederom vele leden komen genieten van het moois, dat de Vecht ons te bieden had en heeft.
2. Monumentenzorg Zeist. Kortgeleden werden door de Rijksdienst Monumentenzorg weer een paar informatieve vouwbladen uitgegeven. Ditmaal geven zij enig inzicht in de onderwerpen "Historisch Straatmeubilair" en "Monumentenzorg in kleur en schildering". Deze gratis informatie kunt U gratis verkrijgen door een briefkaartje met het verzoek om een set nieuwe vouwbladen te sturen aan de afdeling voorlichting van Monumentenzorg, Postbus 1001, 3700 BA Zeist.
3. Monumentenstudiedag 1981. De Nationale Contactcommissie Monumentenbescherming (N. C. M.) organiseert op 4 maart '81 een studiedag in het Jaarbeurs Congres- en Vergadercentrum te Utrecht. Voor inlichtingen over programma, kosten en wijze van inschrijven moet men zich wenden tot de N. C. M. zelf. Adres: Sint Antoniesbreestraat 69, (Huis de Pinto) 1011 HB Amsterdam. Tel.: 020-277706.
4. Paleografie cursus. Deze cursus begint weer op maandagavond 12 januari '81 in het gebouw van de Nederlandse Protestantse Bond, Wilhelminaweg 7, Maarssen. Jammer genoeg moest de door ons bijzonder gewaardeerde leider van deze cursus, de heer Jütte om gezondheidsredenen besluiten zijn werk voor de cursus te beëindigen. Door mevrouw A. Hogenhout zal de cursus voortgezet worden. Doordat zij zal beginnen met wat herhalen van de eerste lessen kunnen ook nieuwe belangstellenden zich nog bij de cursus aansluiten. Kosten ca. f 25,00 per jaar. Opgeven vanaf half december bij Mevrouw Hogenhout, Nieuweweg 5 in Tienhoven. Tel.: 03469-1374.

5. Programma '81. Op ons programma voor '81 staat verder nog een avond in februari met jaarvergadering en met misschien na de pauze een film in 1951 opgenomen in Maarssen.

In april een lezing over twee eeuwen modegeschiedenis door de conservatrice van de kostuumafdeling van het Centraal Museum te Utrecht en op zaterdag 25 april een excursie naar de Priorij Emmaus en het Huis Doornburgh aan de Diependaalsedijk.

J. H. Sagel.

Van de redactie

Deze aflevering bevat enige gedeelten van de kadastrale kaarten van Maarssen en Maarsseveen die anderhalve eeuw geleden gemaakt zijn. Voor de leden van onze Historische Kring zijn deze kaarten van grote betekenis. Nu wij, dank zij de medewerking van de Rijksarchivaris te Utrecht, toestemming hebben gekregen van de hoofddirecteur van de Dienst van het Kadaster om die bescheiden te raadplegen die betrekking hebben op de ruimtelijke ordening van Maarssen in de negentiende eeuw, kan de betekenis van die kaarten nog groter worden.

In de afgelopen maanden hebben we reeds enige vorderingen gemaakt met het ontcijferen van de kaarten. De resultaten van deze sociologische vingeroefeningen zijn gedeeltelijk verwerkt in enige artikelen van deze aflevering. De artikelen van J. M. M. de Meere: "Bevolking en welstand in Maarssen en omgeving in 1808" en "Gastarbeid in de omgeving van Maarssen in 1811" in de nummers 1 en 2 van deze jaargang hebben de economische toestand van Maarssen in het begin van de vorige eeuw helder belicht. Misschien kunnen we straks met de resultaten van het kadastrale onderzoek voor wat voetlicht zorgen. Met grote precisie heeft de heer W. van Veldhuizen de kaartjes van 1832 voor reprint geschikt gemaakt.

In de volgende afleveringen zullen kaartjes van Zandweg, Langegracht, Herengracht, Breedstraat en de Lanen opgenomen worden.

De Instructie in 1826 van Veldwachter Frans van Rooijen

Frans van Rooijen uit de gemeente Wychen, die in 1826 in herberg de Zwaan voor burgemeester Th. van der Vliet en raadsleden onder ede verklaarde, dat hij de instructies als veldwachter van Maarssen zou nakomen (zie jg. 4 nr. 2), moet een ijzeren gestel gehad hebben. Artikel vier en vijf van de instructie vroegen volgens hedendaagse begrippen het onmogelijke van hem.

Artikel vier

"Hij is verplicht, zich dagelijks in de maanden november, december, januari en februari van 's morgens 7 (zeven) tot 's avonds 10 (tien) en in de overige maanden van het jaar, van 's morgens 6 (zes) tot 's avonds 11 (elf), gene zon- of feestdagen uitgezonderd, langs de straten en wegen onder deze gemeente te bevinden ter bewaring van de rust en veiligheid en daarenboven gehouden bij het aan- en uitgaan der kerken van de onderscheidene gezindheden in deze gemeente, de goede orde te bewaren, hoofdzakelijk bij bijzondere gelegenheden.

Artikel vijf

Tenminste viermaal 's maands zal hij gehouden zijn nachtrondes te doen en daarvan 's namiddags te voren den Burgemeester te verwittigen, ook zal hij verplicht zijn de oudejaarsavond en nieuwjaarsdag de gehele nacht langs de straten en wegen te patrouilleren en gehouden zijn, wanneer hem des avonds na 11 uur personen mochten ontmoeten die enigszins van dieverij of smokkel verdacht zijn, of in het algemeen hem suspect voorkomen aan te houden, hem derzelve voornemen af te vragen en zo zij enig voorwerp mochten bij zich hebben, hetzelfde na te zien en met de persoon aan te houden, ingeval hem het rechtvaardig bezit dier voorwerpen twijfelachtig voorkomt".

De instructie bestaat uit twintig artikels, waarvan er enige met extra verzwarende opdrachten. Zo moest hij, volgens artikel acht, in de kermistijd op dinsdag en zaterdag (begin en einde van de kermis) de gehele nacht en op overige dagen tot midder-

nacht op de weg zijn en bovendien in "de herbergen en tapperijen" de rust bewaren. Alleen aan de laatste opdracht zal de man zijn handen volgehad hebben en zijn voeten, want zijn vervoermiddel bestond uit zijn twee benen. Zelfs als hij de herbergen en tapperijen langs de Straatweg en de Kerkweg ongemoeid had gelaten (dat waren er zes) dan zal hij met het bezoeken van de overige: drie op de Langegracht, één in de Witte Buurt, één aan de rechterzijde van de Kaatsbaan, twee op de Schippersgracht, twee in de Breedstraat, één bij de brugwachter en één op de Bolensteinsedijk zeker zijn nuchterheid verloren hebben. Frans van Rooijen met zijn blauw lakense pak met groene kraag en met zijn driekante hoed was de eerste veldwachter in Maarssen die Maarsseveen letterlijk en figuurlijk links kon laten liggen. Zijn voorganger, Cornelis Vermeulen, was zowel veldwachter van Maarssen als van Maarsseveen en moest op kermisavonden ook in de Maarsseveense café's de orde handhaven. Zijn ontslag als veldwachter van Maarssen had vele oorzaken, o. a. was de burgemeester Van der Vliet slecht over hem te spreken, omdat hij geweigerd had een gedeelte van de taak van de gemeentebode over te nemen. Maar ook de toename van de criminaliteit en bedelarij zal voor de gouverneur van de provincie Utrecht een reden geweest zijn Maarssen toestemming te verlenen voor het aanstellen van een eigen veldwachter. We vinden twee jaar later Vermeulen terug als bewoner van het laatste huisje aan de rechterkant van de Jodenkerksteeg. Hij is dan 61 jaar en woont daar met zijn vrouw en vijf kinderen, van wie de oudste smidsjongen is; nog steeds is hij dan veldwachter van Maarsseveen. In artikel 15 van de instructie wordt het de nieuwe veldwachter van Maarssen, Van Rooijen, onmogelijk gemaakt te weigeren bodediensten te verrichten:

Artikel vijftien

"Het zal des veldwachters verplichting zijn om bij ziekte of veroorloofde afwezigheid van den Bode des gemeentebesturs zijnen post voor dien tijd mede waar te nemen, zonder daarvoor enig buitengewoon salaris te kunnen vorderen."

De bedelaars

Uitvoerig geeft de instructie aanwijzingen voor het tegengaan van bedelarij. De veldwachter moet bedelaars en landlopers voor de burgemeester brengen, mede op last van de gouverneur van Utrecht. Door de algemene malaise was het aantal bedelaars sterk toegenomen. Vanaf 1819 bestookt de gou-

verneur namens de koning de gemeentebesturen met een vloed van voorschriften en bepalingen met betrekking tot de bedelarij. Het leger der bedelaars telt, zo blijkt duidelijk uit de besluiten en voorschriften, ook vele kinderen, vrouwen, bejaarden, blinden en mensen met ernstige lichaamsgebreken. De officiële stukken spreken elkaar tegen. Men beweert, dat de mensen die niet in eigen onderhoud kunnen voorzien, zich slechts te melden hebben bij de plaatselijke besturen, die zonder verwijl de gebruikelijke maatregelen zullen nemen hen te plaatsen in koloniën van weldadigheid, o. a. Ommerschans of werkhuizen, maar in hetzelfde besluit (nr 109 van december 1825) staat ook dat "het gebrek aan genoegzame bedelaarsgestichten en derzelver volmaakte inrichting groot is". Soms lijkt het dat de behartiging van het welzijn van de havelozen de bedoeling is van al die maatregelen, maar met huivering lees je dan dat de bedelarij bestreden moet worden, omdat anders "de rust onzer goede en getrouwe onderdanen" gestoord wordt. In de instructie staat dat Van Rooijen een ieder die hem verdacht van bedelarij of landloperij voorkomt, moet arresteren, of ze nu met voorgewende of "degelijke" gebreken rondlopen, een of ander muziekinstrument bespelen, of anderszins vertoningen geven. Deze instructie zal de burgemeester na 6 februari 1827 moeten aanpassen aan een nieuw besluit van de administrateur voor het binnenlands bestuur. Daarin wordt aangegeven dat personen die met borden of schilderstukken langs de weg staan, of zij die langs de weg orgel spelen, liedjes zingen en bij zulke vertoningen met een bus of schaal rondgaan en aldus giften "beleefdelyk" inzamelen, niet daarom alleen als bedelaar kunnen worden beschouwd.

Veldwachter Van Rooijen kreeg dikwijls bezoek van de Zuilense of Breukelense veldwachter in deze bedelaarsjaren. De ongelukkige man of vrouw, of de bedelende kinderen moesten naar hun eigen woonplaats gebracht worden. Was de woonplaats Amsterdam, dan bracht Van Rooijen het bedelende mensken naar Breukelen, de veldwachter daar zette het transport voort naar Loeven enz. Volgens zijn instructie kon de veldwachter de opdracht krijgen om 's nachts de gearresteerde verder te brengen. Ook reisjes naar het gesticht in Hoorn, naar de officier van de rechtbank in Utrecht kwamen voor.

Artikel twee van de instructie geeft Van Rooijen de verplichting zich iedere morgen om 10 uur en iedere middag om 5 uur te

vervoegen op het kantoor van de burgemeester "door de ingang aan de Bolensteinsedijk" om aldaar de nodige orders te ontvangen. Het kadastrale kaartje van de Schippersgracht en de Bolensteinsedijk maakt duidelijk wat met deze zinsnede wordt bedoeld. Burgemeester Van der Vliet woonde op 743, het eerste huis op de Schippersgracht naast de huidige "Prins te Paard". Ook 744 behoorde aan Van der Vliet. Het kadaster vermeldt bij 744: kamer en stal. De kamer was de plaats waar Van Rooijen dagelijks zijn orders kwam halen, ook op zondag maar dan om 9 uur en 3 uur. Nummer 744 is nu de garage van het taxibedrijf van Lou Reijnders, die vorig jaar zijn werkzaamheden als chauffeur heeft beëindigd. In zijn garage is een kamertje waar vele Maarssenaars van nu hun taxirekeningen of benzine betaald hebben. Dit ka-

mertje is vrijwel zeker de kamer geweest waarvan in de instructie sprake is. Eind vorige eeuw was op 744 de stalhouderij van Floor.

Nummer 743, het woonhuis van de burge-meester, werd omstreeks 1860 - 1865 bewoond door heemeester Johannes Bernardus Hoedemaker. Als later de heer Kok, oud logementhouder van het Herenlogement (nu Prins te Paard) hier enige jaren heeft gewoond, komt in dit huis de sigarenfabriek van De Vries. Bij een grote uitslaande brand ging de bovenste verdieping verloren. Na de oorlog zetten de gebroeders Zwanink hier de fabricage van sigaren voort. Nu woont op deze plaats de drogist Kl. Reinders van de Kaatsbaan.

Dick Dekker.

DE MAARSSENSE LOMMERD

Bijna zestig jaar lang heeft Maarssen in de vorige eeuw een Bank van Lening gehad. Als je het jaarverslag van de Gedeputeerde Staten van de provincie Utrecht leest en daarin tegenkomt dat er in de provincie Utrecht drie Banken van Lening waren, waarvan één in Utrecht, één in Amersfoort en de derde in Maarssen, dan denk je even: "Nou, nou, Maarssen telde in de vorige eeuw toch dege-lijk mee". Maar . . . al gauw komt de ontuchtering bij het besef dat een Bank van Lening alleen kan floreren in een omgeving van armoede. Zonder meer bedenkelijk is het, dat de Bank van Lening reden van bestaan had in een periode dat Maarssen en Maarssveen samen hoogstens 2800 inwoners telde.

Het provinciale jaarverslag van 1863 noemt de Maarssense bank enig in zijn soort. De Utrechtse en Amersfoortse banken van Lening werden namelijk door gemeentelijke administratiën van weldadigheid beheerd, terwijl de Maarssense bank verpacht was. Zover we konden nagaan, moest de pachter, Levie Salomon Hamburger, in de jaren 1856 tot 1869 ieder jaar aan het gemeentebestuur vragen of de pacht verlengd kon worden. Bij ieder verzoek kwam het gemeentebestuur tot de conclusie dat voortzetting gewenst was ter voorkoming van kwade praktijken. Immers een goed beheerde Bank van Lening houdt de woekeraars op een afstand. En de Maarssense Bank werd goed beheerd, zoals later in dit artikel zal blijken.

De volksnaam lommerd wordt, maar dat is dan wel onjuist, wel eens verklaard als een

verbastering van het woord lompen, omdat gedragen kledingstukken dikwijls als onderpand bij de pandjesbaas, Ome Jan, werden gebracht. Lommerd is wel een verbastering, maar dan van het woord Lombarden, de bewoners van Lombardije.

In de middeleeuwen is de geldhandel tot ontwikkeling gekomen in de steden van Noord-Italië. Elke stad had zijn eigen muntenstelsel. Vooral in Lombardije met de hoofdstad Milaan waren geldwisselaars onmisbaar. Zij lieten zich voor hun diensten niet betalen met gelds, zodat ze weldra als geldschietters konden optreden. Toen enige eeuwen later ook in onze streken de geldhandel een grote vlucht nam, vestigden zich hier Lombarden, van wie velen ook geld verstrekten tegen hoge woekerrenten. Handelslieden gaven goederen als onderpand, de berooiden persoonlijke bezittingen, zoals kledingstukken. De woekerhandel maakte vele slachtoffers. Door ingrijpen van plaatselijke en provinciale overheden werden deze "kwade praktijken" bevochten, maar niet volledig overwonnen. Tot in onze tijd blijven de woekeraars, al zijn het dan geen Lombarden meer, actief.

Sinds de zeventiende eeuw kunnen mensen die in geldnood verkeren terecht bij de Bank van Lening, de lommerd. Oorspronkelijk hadden deze instellingen een octrooi, een vergunning, nodig, maar later gaan de steden zelf een Bank van Lening exploiteren. De Maarssense Bank van Lening is gestart in 1810, zoals ieder jaar in het officiële be-

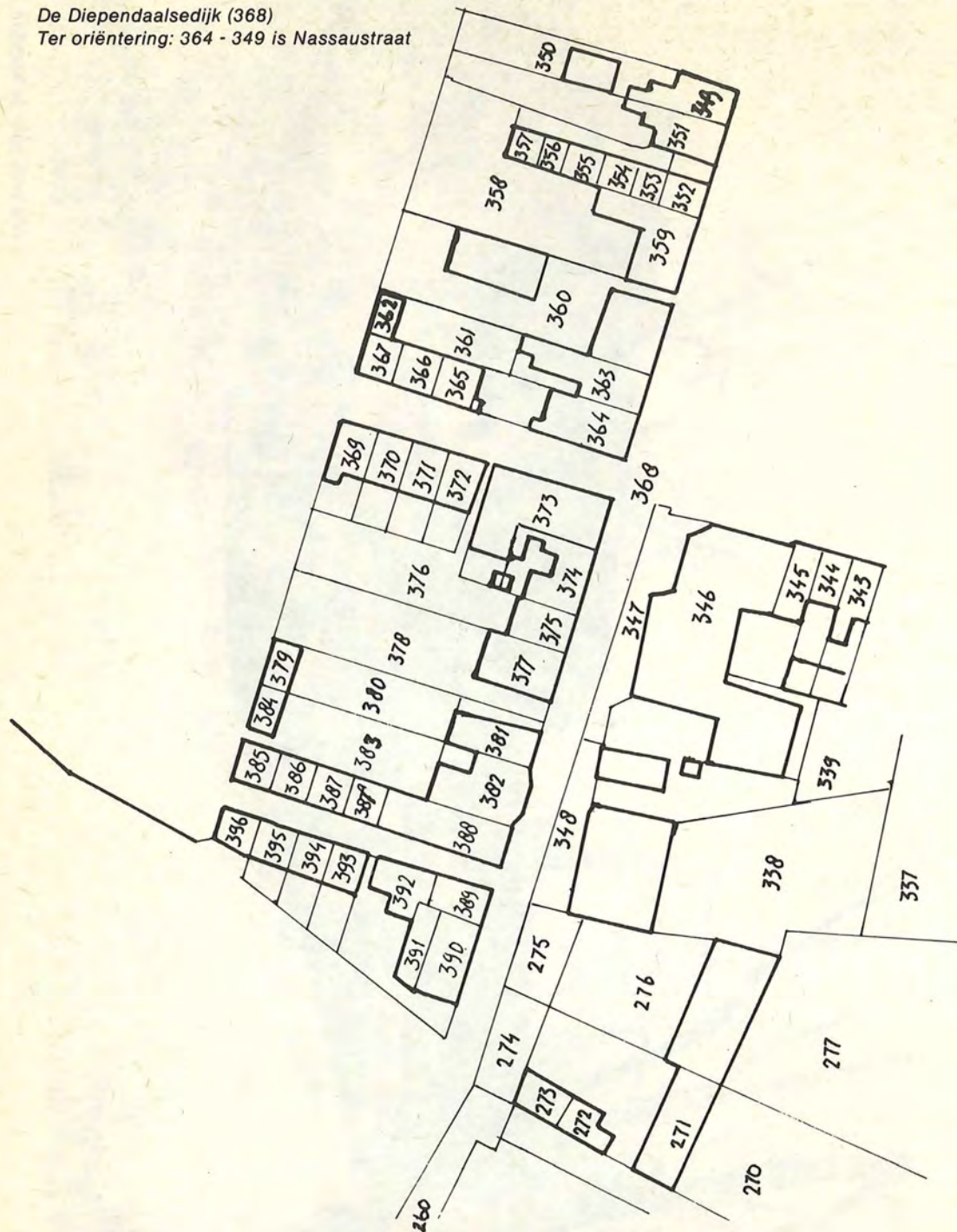

Maarssebroeksedijk 29

De Diependaalsedijk (368)

Ter oriëntering: 364 - 349 is Nassaustraart

Jodenkerksteeg

sluit van toestemming vermeld wordt. In die dagen zullen geen fototoestellen of band-recorders als onderpand dienst hebben gedaan, maar een stuk huisraad, een jas of een paar schoenen in ruil voor wat stuivers om brood of turf te kopen. De bankhouder legde rekening en verantwoording af bij de schout, c.q. het gemeentebestuur. In 1856 werden 3382 panden beleend, in 1863 was dit aantal gedaald tot 2347. Uit de rapporten blijkt, dat per pand gemiddeld drie gulden beleend werd. De pandjesbaas, de bankhouder, genoot in 1856 aan interest f 672.76 en in 1863 f 535,725. De rapporten maken niet duidelijk in welke maanden de meeste panden beleend werden, maar we veronderstellen dat in de wintermaanden vele werkloze daggelders een bezoek aan Ome Jan moesten brengen.

Het gemeente-archief geeft niet aan waar de Bank van Lening gevestigd was, wel waar twee bankhouders hebben gewoond. Die bankhouders zijn: David Levie Koster, geboren in 1794 te Maarsseveen en overleden 5 april 1863 en zijn neef, Levie Salomon Hamburger, die hem omstreeks 1854 opvolgde. Juist het feit dat ze na elkaar in hetzelfde huis gewoond hebben, doet ons veronderstellen dat hun huis (op de kadastrale kaart nr 389) de Bank van Lening is geweest. Dat huis - zie ook de foto - telde, nu nog, drie verdiepingen en was groter dan de andere huizen in de naaste omgeving. Beide woonden ze in dit huis in de periode dat ze bankhouder waren. Hamburger woonde in 1848 als 24-jarige koopman nog op de Langegracht. Hij was toen ongetrouwd en woonde in bij de 52-jarige weduwe van Salomon de Blaauw en

haar twee dochters.

Met verwijzing naar de kadastrale kaart van 1832 noemen we de bewoners van 389 t/m 396 in 1829. Deze huizen behoorden aan de Hoogduitse Joodse gemeente. In jaargang 5, nr 4 schreven we dat deze Israëlitische gemeente financiële moeilijkheden had en dat een van haar leden het voorstel deed om 4 huisjes te verkopen. De bestuurders, de parnassijns, wilden van geen verkoop weten omdat de huisjes samen minder dan f 500 zouden opbrengen. Zij hadden liever de huurpenningen om de erfpacht aan Willem Isaac Hooft en de belasting te betalen. In die huisjes woonden de volgende huurders:

- 393: Geesje Okhuizen, weduwe van J. Snel, 48 jaar, met haar zoon Jan Snel, wagenmakersknecht
- 394: Johannes de Langen, arbeider, 39 jaar
- 395: Willem Hoogland, 44 jaar, arbeider, met vrouw en drie kinderen
- 396: Jan Berend Pluster, 43 jaar, timmermansknecht, met vrouw en 3 kinderen.

De huisjes werden niet meer bewoond door Joodse ingezetenen, deels omdat vele Joodse families naar Utrecht of Amsterdam waren getrokken, deels omdat sommige leden van de gemeente welgesteld waren en in grotere eigen huizen woonden zoals de families van Poorten, Polak en Van Tijn.

Samuel van Tijn woonde op 373, was 68 jaar, vleeshouwer, weduwnaar. Hij had 5 kinderen. Bij hem in woonden bovendien Hester van Tijn, zijn zuster, 73 jaar en de dienstbode Grietje Marius, oud 22 jaar uit Kortenhoeve. Samuel van Tijn was ook eigenaar van 377 (stal) en 378 (tuin).

De synagoge die in 1927 werd afgebroken,

**Bank
van
Lening**

stond op nummer 390. De drie overige huizen moesten volgens de parnassijs van 1815 bewoond worden door de koster, de voorzanger en één huis "tot het bad". Op 389, de Bank van Lening (?) woonde David Levie Koster, 35 jaar, koopman en getrouwd met Sara Rubens. Inwonend was Eva Jacobs, 72 jaar. Op 392 Mozes Jacob Rood, 36 jaar, werkman, met vrouw en 4 kinderen. We nemen aan dat 391 het huis "tot het bad" was. We noemen nog enige bewoners en eigenaren van de huizen in de naaste omgeving van de synagoge; de bewoners van de overige huizen worden in een volgende aflevering genoemd. Eigenaar van 382, 383 en 384 was Hendrik Ravensbergen, zadelmaker, die ook de beschikking had over de tuin (383) en de werkplaats (384). Nummer 379 was van Van Spankeren, kastelein, oud 54 jaar; vrouw en 3 kinderen. Het gezin woonde waarschijnlijk op 382 waar Van Spankeren tevens een winkel had. Bij hen woonde Gerrit Tepe, tuinman, afkomstig uit Osnabrück.

De huizen 385 t/m 388 waren eigendom van Stephanus Deeges, tevens eigenaar van Vechtendaal op de Breedstraat, het gedeelte van Richmond aan de Kerkweg en twee huizen op de Langegracht. De huurders waren in 1829:

Op 388: Samuel Lion, van de gemeente Buren, 41 jaar, vleeshouwer. Inwonend de 33-jarige koetsier Roze-maal met vrouw en twee kinderen.

- Op 387a: J. van Diest, 66 jaar, getrouwd met de 43-jarige Antje Donkervliet, vijf kinderen.
- Op 387: Johannes Smitsert, 59 jaar, metselaarsknecht met zijn vrouw.
- Op 386: Hendrik Bevenoort, 35 jaar, metselaarsknecht met vrouw en 3 kinderen.
- Op 385: Corn. Willebrand Vermeulen, 61 jaar, veldwachter, met vrouw en vijf kinderen.

Met deze bescheiden sociologische verkenningen willen we niet beweren dat deze naaste burens van de Bank van Lening in 1829 de belangrijkste cliënteel vormden van de Maarssense lommerd.

Dick Dekker.

Over een erfenis van 1828, die zoek was

Hendrik Verhoef, zoon van Jan Jacobse Verhoef en Pieterella van den Bogaard, was op 16 november 1766 in de kerk van Tienhoven door Ds Henricus Grijp gedoopt. De familie Verhoef woonde op "den Oudendijk", op het gedeelte dat toen nog door de plas liep tussen de Maarsseveense vaartdijk en het Tienhovenskanaal. Een groot deel van die dijk was door het water verzwolgen door onoordeelkundig afgraven, maar bij de Vaartdijk stonden nog enige huisjes. In een daarvan woonde de familie Verhoef. Hendrik moest reeds op jonge leeftijd de handen uit de mouwen steken. Van zijn vader leerde hij het visserstak en hielp mee, als er turf gestoken moest worden. Toen hij vijftientig jaar was, stapte hij in een ander bootje, het huwelijksbootje, met Gerritje Pieters Pot. Gerritje bleef Hendrik trouw tot 27 oktober 1815. Ze schonk haar man vijftien kinderen en stierf in het kraambed van de zestiende. Enige kinderen waren haar reeds voorgegaan; de kindersterfte was groot in die tijd. Hoewel Hendrik Verhoef een karig bestaan had, was het hem toch gelukt om samen met zijn zwager Cornelis Pot enige percelen water en akkers te kopen, gelegen in het Zek, in de Binnenweg- en in de Buitengewpolder, tesamen voor vierhonderd gulden 1). Van deze aankopen zijn zijn kinderen onkundig gebleven. Als vader op 27 februari 1828 overlijdt, denken zij dat er niets te erven was. Ook meester Cornelis Boezel, bij wie ze op school waren gegaan heeft die mening. Hij stuurt de rekening van het begraven en voor het luiden van de klok naar de diakonie, evenals Hendrik Walderveen voor het maken van de kist. En de diakonie? In 1812 had Hendrik Verhoef voor de somma van 14 gulden per jaar een huisje van de kerk gehuurd. De huur overeenkomst had hij met een kruisje ondertekend, omdat hij geen gelegenheid had gehad om bij meester Boezel te leren schrijven. Toen zijn vrouw kwam te overlijden en hem met een groot aantal kinderen achterliet, had de diakonie niet meer om huur gevraagd. Maar toch had Verhoef in 1823 nog kans gezien om de helft van het terrein, dat aan zijn zwager Pot behoorde, er bij te kopen voor de somma van 85 gulden!

In het midden van de vorige eeuw werd onder leiding van mr Joan Huydecoper, Heer van Maarsseveen en Neerdijk een vereniging opgericht met het doel de plas tussen Nieuw Maarsseveen en Oud Maarsse-

veen-Tienhoven droog te malen om vruchtbare grond te krijgen voor landbouw en vee-teelt. Een Belgisch edelman, Graaf de Bethune zag hier wel iets in en verschaftte de nodige geldmiddelen. De later ontstane polder zou dan ook zijn naam gaan dragen. Eerst moest de vereniging het gebied, dat uit allemaal kleine kavels bestond (legakkers en trekaten) proberen in haar bezit te krijgen. De eigenaren, die men kende uit de verveners-registers, werden stuk voor stuk aangeschreven. Zo ook de kinderen en erfgenamen van Hendrik Verhoef en Gerritje Pot, die tot hun grote verbazing uit de oproep begrepen, dat ze eigendoms-papieren moesten hebben van legakkers en viswater. Er werd familieberaad gehouden. De conclusie was, dat als Pa in het bezit was geweest van de gevraagde papieren, deze na zijn dood waren gegaan naar de diakonie en dan had deze ook de borgpenningen jarenlang geïnd, die volgens de oproep de familie Verhoef toekwamen (als men tot vervening overging, werd er een waarborgsom betaald. Men wilde verzekerd zijn, dat een eenmaal begonnen vervening ook afgemaakt werd. Van de waarborgsom werd ieder jaar rente uitgekeerd). Men besloot bij de diakonie te gaan informeren en te vragen om teruggave van de eigendoms-papieren en rekening en verantwoording te eisen van de ten onrechte door de diakonie ontvangen penningen van de waarborgkas. Maar daar voelde de diakonie niets voor. Zij was ervan overtuigd, dat zij wettig gehandeld had. De familie neemt een advocaat in de arm, mr Jan Jacob van Leeuwen en deze stelt een aanklacht op, die bij de arrondissementsrechtbank aanhangig wordt gemaakt.

Op 6 mei 1859 vindt de eerste zitting plaats ten overstaan van de president mr Jong van Beek en Donk en de rechter Jhr van Rijckevorsel, die de partijen terug laat komen op 20 mei om hen apart te horen. De diakonie verweert zich door te verklaren dat zij zich niet wederrechtelijk in het bezit gesteld had van de eigendommen van Hendrik Verhoef, maar dat zulks berustte op een mondelinge overeenkomst, steunend op een oude wetsbepaling (placaat van 7 september 1622 in het Utrechtse placaatboek III pag. 552) waarin bepaald wordt dat de goederen van hen, die van de Diakonie onderhouden genieten, ten hare profijte komen, wat men noemde: "zich aan de Diakonie

overgeven". Dat vervolgens de goederen minder waarde hadden dan het door Hendrik Verhoef genoten onderstand. Bovendien hadden de kinderen bij de overgave van de goederen niet geprotesteerd, integendeel zij hadden uit de boedel nog enkele goederen van de diakonie gekocht, wat zij niet gedaan zouden hebben, indien zij het recht van de Diakonie hadden betwijfeld.

Hoe de rechtszitting verlopen is, weten we niet, wel de uitslag. De rechtbank acht niet bewezen dat de diakonie zich de goederen onrechtmatig toegeëigend had, doch slechts het beheer gevoerd. Eigenaar mocht de diakonie zich niet noemen, want haar verweer en beroep op het bewuste placaat was ongelukkig, daar het placaat slechts gold voor de stad Utrecht en niet voor het platteland. De diakonie bleek bereid alsnog de goederen te kopen. Teruggeven kon niet, want ver-

schillende stukken land en water had ze al verkocht.

Geen winnaar, geen verliezer. De diakonie had niet gefraudeerd en de erfgenamen kregen alsnog hun geld.

Opmerkelijk was, dat de erfgenamen een lid van de kerkeraad, Jacob van de Vuurst, schoenmaker, als hun gevolmachtigde aanwezen.

Reyer Pos.

1) De polder heet: De Buitenweg, nl. het gedeelte tussen Zogwetering en Herenweg - de Binnenweg, het gedeelte tussen Herenweg en Oudendijk en Zek, het gedeelte tussen Oudendijk en Looydijk.

De gegevens voor dit artikel werden ontleend aan het diakonie-archief van de Hervormde Kerk te Tienhoven.

DE SCHIPPERSGRACHT EN ZIJN SCHIPPERS

De overgrootvader van de gebroeders Van Heezik, die het expeditiebedrijf C. van Heezik B. V. leiden, dat sinds dit najaar gevestigd is aan de Ruimtweg in Maarssenbroek, ontving op 14 november 1860 het volgende schrijven van het Maarssense gemeentebestuur:

"Burgemeester en Wethouders van Maarssen, Gezien het verzoek van Johannes van Heezik, schipper wonende te Maarssen om te worden aangesteld tot beurtschipper van Maarssen op Amsterdam en van Maarssen op Utrecht in de plaats van Willem van Os, naar elders vertrokken, overwegende dat er geen bezwaren bestaan om aan dat verzoek te voldoen.

Besluit:

Aan te stellen tot Beurtschipper van Maarssen op Amsterdam en van Maarssen op Utrecht, zonder bezwaar van de gemeentekas de persoon van Johannes van Heezik, wonende binnen deze gemeente onder de mits dat hij zich in de uitoefening gedrage naar de ingevoerde of nog in te voeren verordeningen op de beurtschippers en het beurtveer alhier terwijl bij overtreding of verzuim deze aanstelling onmiddellijk zal worden ingetrokken."

Gemeentesecretaris Van der Geer, die het besluit ondertekende en de Nederlandse taal verrijkte door van het voegwoord "mits" een zelfstandig naamwoord te maken, heeft de aanstelling niet hoeven in te trekken. We hebben zijn opvolgers ervaren dat het be-

Maarssen. Schippersgracht, gezicht op de R.K. Kerk

Het huis waarvoor de witte auto staat was vroeger sigarenfabriek en nog vroeger burgemeesterswoning.

Sigarenfabriek heeft drie verdiepingen.

drijf tot grote bloei kwam, dat de grootvader van de huidige directieleden, Cornelis van Heezik, de Motor-Pakschuitdienst invoerde en in 1928 vrachtauto's en de vader, Cees van Heezik, met durf en kundig beleid de touring-cars "Pluck den Dag". Duizenden Maarssenaars zijn met "Pluck den Dag" op schoolreis geweest, of hebben in de roemrijke vijftiger jaren van de v. v. Maarssen hun club in deze salonwagens bij uitwedstrijden begeleid.

Vijftig auto's telt het bedrijf nu, waarvan veruit de meeste over heel Europa uitzwermen. Maar ook het vrachtvervoer in het binnenland heeft nog steeds grote aandacht. Van de ruim zeventig werknemers heeft de leider van de binnenlandse expeditie, de heer A. Bakker, die al ruim dertig jaar bij Van Heezik werkzaam is, de groei van het bedrijf op de voet kunnen volgen. Zijn vader, J. Bakker, was immers schipper op de "Catharina". Een ander schip, de "Adriana Hendrika" ontleende haar naam aan Oma Adriana Hendrika van Heezik-Wolzak uit Baambrugge. Beurtschipper Cornelis van Heezik heeft zijn vrouw op zijn reizen langs de Angstel leren kennen.

We wilden even stilstaan bij het oudste Maarssense bedrijf, dat twintig jaar geleden met de blik vooruit vergat het eeuwfeest te vieren. Ons lid, de heer Th. Dekker, die bijna veertig jaar als chauffeur bij Van Heezik werkzaam was, zou de geschiedenis van het bedrijf waarschijnlijk uitvoeriger hebben geschreven.

De naam Schippersgracht is juist gekozen, want in de achttiende en negentiende eeuw hebben de Maarssense beurtschippers daar gewoond. Sinds 1857 is het eerste deel van

de Schippersgracht, vanaf de brug gerekend, de gemeentelijke loswal, maar gelost is er dan al eeuwen en zeker niet alleen de goederen die voor Maarssen bestemd waren. In de latere middeleeuwen was Utrecht via de Vecht niet te bereiken; deze eeuwenoude waterweg was voorbij Maarssen te ondiep of te smal. In rekeningen van de Dombouw te Utrecht komen meer dan eens aantekeningen voor, waaruit blijkt dat de stenen die uit Duitsland via Zwolle en de Zuiderzee werden aangevoerd, te Maarssen of eerder overgeladen moesten worden in kleinere schepen. Zo schrijft een Utrechtse bouwer in 1515: "Item heb ik gezonden zes man myt een bok (= ondiep, smal vaartuig) tot Maarssen om den steen te halen, als de bok geladen war soe is hij te gronde gegaan mitten steen..."

Trouwens, tot 1437 was de Vecht afgesloten bij Otterspoor (voorbij de Vechtbocht in de omgeving van Gansenhoeft) door een dam voor de afwatering. Of er sluizen in die dam zaten, geschikt om schepen door te laten, is niet bekend. Daarom is het mogelijk dat de schepen tot 1437 ook bij Otterspoor gelost werden om goederen over te laden.

Omstreeks 1820 liet het Rijk de Vecht verbreden en verdiepen en werd de enkelvoudige wip- of klapbrug van Maarssen met zijn geringe doorvaartwijldte vervangen door de bredere dubbele klapbrug, zoals Maarssen die tot 1936 heeft gekend. Overladen van goederen bestemd voor elders was toen niet meer nodig.

Waar de beurtschippers op de Schippersgracht woonden, kunnen we op de kadastreale kaart van 1832 terugvinden. Pieter

Schippersgracht bij overstroming van de Vecht (sigarenfabriek na de brand, waarbij bovenste verdieping verloren ging).

Sijpestein woonde in het huis nr 693 aan het eind van de toenmalige gracht en hoek Molensteeg. Zijn opvolger was J. de Kruij. Beurtschipper J. Smit (zie ook jg. 4 nr 4) woonde twee huizen verder: nr 702. Deze was tevens eigenaar van de huizen 703 en 704. Zijn opvolger was Van Os, die op 62-jarige leeftijd het bijltje erbij neerlegde en daarvoor de aanstelling van Johannes van Heezik mogelijk maakte; deze woonde rond de eeuwwisseling in het huis waar Sijpestein vroeger zijn bedrijf had. Verder de Schippersgracht op, nog voor de Besselsesteeg (nr 727), ook wel steeg van Thiers genoemd, woonde beurtschipper Reimus (nr 722).

De beurtschippers waren allesbehalve klein-behuisd volgens de kaart. Hun betekenis voor de samenleving was groot en hun werk was streng gereguleerd. Slechts wie toestemming had van de overheid, mocht op een bepaald traject in de beurt varen. Hierdoor was er sprake van een monopoliepositie.

Voor ieder beurtveer werden door de overheden van de twee plaatsen tussen welke het beurtveer voer, ordonnanties opgesteld, waarin men de bepalingen vindt die het om de beurt varen, de aanstelling van de schippers, de vrachtlijsten, de tarieven en de "uitsluitende vaart" regelden. In de zeventiende eeuw was voor de beurtschippers van Utrecht en Amsterdam het poorterschap en het lidmaatschap van het gilde verplicht. De Maarssense beurtschippers losten en laadden bij de Munttoren in Amsterdam en in Utrecht tussen de Jacobibrug en Zandbrug, ter hoogte van de Pauwsteeg.

Het verzenden van brieven was een voornaam bron van inkomsten voor de schippers (zie ook jg. 4 nr 4). Maar ook het vervoer van geld werd de schipper toevertrouwd.

Zo lezen we in een brief van 15 december 1821 van de Maarssense burgemeester Th. v. d. Vliet, die een doopcedule verzendt, waarvoor hij een verzoek kreeg:

"... de kosten zijn f 3 en de port van UEd. brief en van het doen legaliseren 14 stuivers, welke gelden ik UEd. verzoeken met schipper van Rooijen mij franco te doen geworden." Herhaaldelijk eindigen of beginnen zijn brieven met opmerkingen over de schippers, die hij juist op tijd zijn brieven, goederen of geld heeft kunnen meegeven. Soms maakten die goederen etc. een hele omweg. In 1815 beloofde Van der Vliet, die tevens notaris was, goederen die door verhuizing verzonden moesten worden per "beurtman" naar Arnhem te sturen. De kisten en koffers kwamen er wel, maar maakten daarvoor een lange reis, zoals uit het begin van de volgende brief blijkt:

Maarsse, 25 October 1815

"De Heer A. de Ruuk
te Arnhem

Weledele Heer!

Bij de mijne van den 7e dezer maand, beloofde ik UEd. om met het eerste schip dat van Utrecht vertrok UEd. de kisten en koffers te zullen doen geworden, dan dewijl er gene Beurtman van Utrecht op Arnhem vaart, was er geen andere weg open, dan deze over Amsterdam, Gouda of Rotterdam aan UEd. te expedieren..."

Met het treinverkeer nam de concurrentie voor de beurtschipper, die tot dan alleen de diligence als concurrent kende en de voetbode, die voor gemeentelijke overheden geld en brieven bezorgde, sterk toe.

De Maarssense beurtschippers werkten tot + 1900 met paarden, jaagpaarden die over het jaagpad langs de Vecht de schepen trokken. Van Heezik was de eerste beurtschipper die omstreeks 1895 met een petroleum-motor ging varen.

Dick Dekker.

DRIEMAAL DE KAATSBAAN

Als je over de geschiedenis van de Kaatsbaan schrijft, dan ontcom je er niet aan in herinnering te roepen, dat de grens tussen de tweelingdorpen Maarssen en Maarsseveen, tot 1947 in de lengterichting midden over de Kaatsbaan liep. Aan de westzijde woonde je op Maarsseveens grondgebied en aan de oostzijde woonde je in Maarssen. Raadpleeg je oude kaarten, o. a. een kaart van 1660, dan blijkt dat de Kaatsbaan vrijwel onbebouwd was. Slechts aan het begin, vanaf de brugzijde gerekend, stonden enige huizen.

De huizen die op ons kaartje van 1832 staan, zijn niet in dezelfde periode gebouwd. Aan de oostzijde, de Maarssense kant van de Kaatsbaan, zijn de huizen vanaf de Nassaustraat tot en met Kaatsbaan 17, afgezien van verbouwingen, niet ouder dan 110 jaar. Een gevelsteen in de zijmuur van Kaatsbaan 17 geeft aan dat ze gebouwd zijn in de jaren 1869-1874. Ze staan dan ook niet op ons kaartje van 1832. Hoe lang de rest van de oostzijde bebouwd is, hebben we nog niet kunnen achterhalen. Wel weten we met zekerheid dat daar omstreeks 1800 negen huizen stonden.

Over de Maarsseveense kant is meer bekend. Het oudste huis is de bakkerij, met zijn gevel aan de Herengracht. De overige huizen in hun oorspronkelijke vorm zijn gebouwd in de periode 1700-1730.

De duidelijkste aanwijzing voor die periode is de gevelsteen op het huis Kaatsbaan 32. De tekst op die steen luidt:

Ik leg op een kalken steen
na konst van bouwen

Ik wil ook wensen op gonst van mensen
maar Godt vertrouwen.

Ao 1724.

De o van konst en gonst in plaats van u is correct voor die tijd, maar leg moeten we als een verschrijving van lig lezen.

Een andere gevelsteen, die helaas bij een verbouwing in de jaren zestig is verdwenen, gaf aan dat een huis halverwege de Kaatsbaan aan de westzijde in 1725 was gebouwd:

Zegent ons Godt soo schaadt geen nijd
en helpt God niet dan baat geen vlijt.

MDCCV

Een andere aanwijzing dat de huizen in de genoemde periode zijn gebouwd, is hun gevelvorm. De punt- en halsgevels die de Kaatsbaan eertijds sierden, zijn karakteristiek voor de bouwperiode 1680-1750. Waarschijnlijk is de Kaatsbaan die voorkomt in het beroemde gedicht van Lucas Rotgans (1654-1710), de "Boerekermis", onze Kaatsbaan. Rotgans woonde op Cromwijck (nu FAM) aan het Zandpad. Het gedicht is van 1708 en bezingt o. a. het kaatspel. Gezien de regels van dit spel, zal de Kaatsbaan in 1708 onbebouwd zijn geweest (zie ook jg. 3, no. 1 en 2).

Driemaal de Kaatsbaan. Met behulp van het kaartje en kadastrale gegevens kunnen we vrij nauwkeurig aangeven wie er honderdvijftig jaar geleden in de Kaatsbaan woonden en werkten. Het bevolkingsregister van 1829 in het gemeente-archief was ons daarbij een grote steun.

De Kaatsbaan zeventig jaar later, omstreeks 1900, is minutieus beschreven door wijlen ons lid, de heer P. G. F. Reith. De opmerkingen van zijn broers, de heren H. A. Reith en A. L. Reith zijn daarbij welkome aanvullingen.

De Kaatsbaan weer tachtig jaar later, de Kaatsbaan van nu, kunnen de lezers onder het winkelen zelf verkennen.

Het is mogelijk dat de opsomming van namen en beroepen voor de ene lezer aantrekkelijker is dan voor de andere, maar evident is dat de vergelijking tussen de drie Kaatsbanen de ontwikkeling van onze drukste winkelstraat laat zien. Ambachtelijke beroepsbeoefenaren weten zich lang te handhaven in de Kaatsbaan. Ook zij zullen hun produkten ter plaatse hebben verkocht, maar de bewoners van nu zijn op enkele uitzonderingen na allemaal detaillisten.

Kaatsbaan
± 1885.

De Kaatsbaan van 1830 en zijn bewoners

Zeker niet alle bewoners van de Kaatsbaan waren tevens eigenaar van hun huizen. De eigenaars zullen we in voorkomende gevallen noemen.

316 is huis en erf van bakker Hendrik Soede, Protestant, geboren in Arnhem, 46 jaar, getrouwd met Johanna Slok, 44 jaar - negen kinderen.

Inwonend: Maria van der Velden, 24 jaar, dienstbode.

319 eigenaresse de weduwe van burgemeester Van der Vliet, bewoond door IJsbrand Borreman, 56 jaar, winkelier en zijn vrouw Grietje Klarenbeek, 54 jaar. Inwonend: tuinman Jan Klarenbeek, 63 jaar, ongetrouwd - alle drie Protestant.

320 Hendrik Ravensbergen, 34 jaar, Protestant, winkelier, getrouwd met Elisabeth Klinkenberg, 33 jaar - vier kinderen. Inwonend: Cornelia Vermeulen, 16 jaar, R.K. dienstbode.

321 Adriaan Vislake, 43 jaar, genees-heelmeester, R.K. getrouwd met El. W. Ravensbergen, 43 j. Prot. Vijf kinderen. Inwonend: Bouwe Talsma, 19 j. Prot. apothekersbediende en Cornelia Kuyt, Prot. 21 j. dienstbode.

322, 323 en 324 eigenaar schoolmeester Jan Lucas Mulder! In jg. 2, no. 4 schreven

we dat dorpsmeester Mulder moest woekeren met zijn krachten om de honger buiten de deur te houden en in 1824 schreef de burgemeester aan de gouverneur, die Mulder wou ontslaan wegens ongeschiktheid als onderwijzer, dat Mulder in dat geval met zijn kroost (acht kinderen) tot de bedelstaf zou geraken!

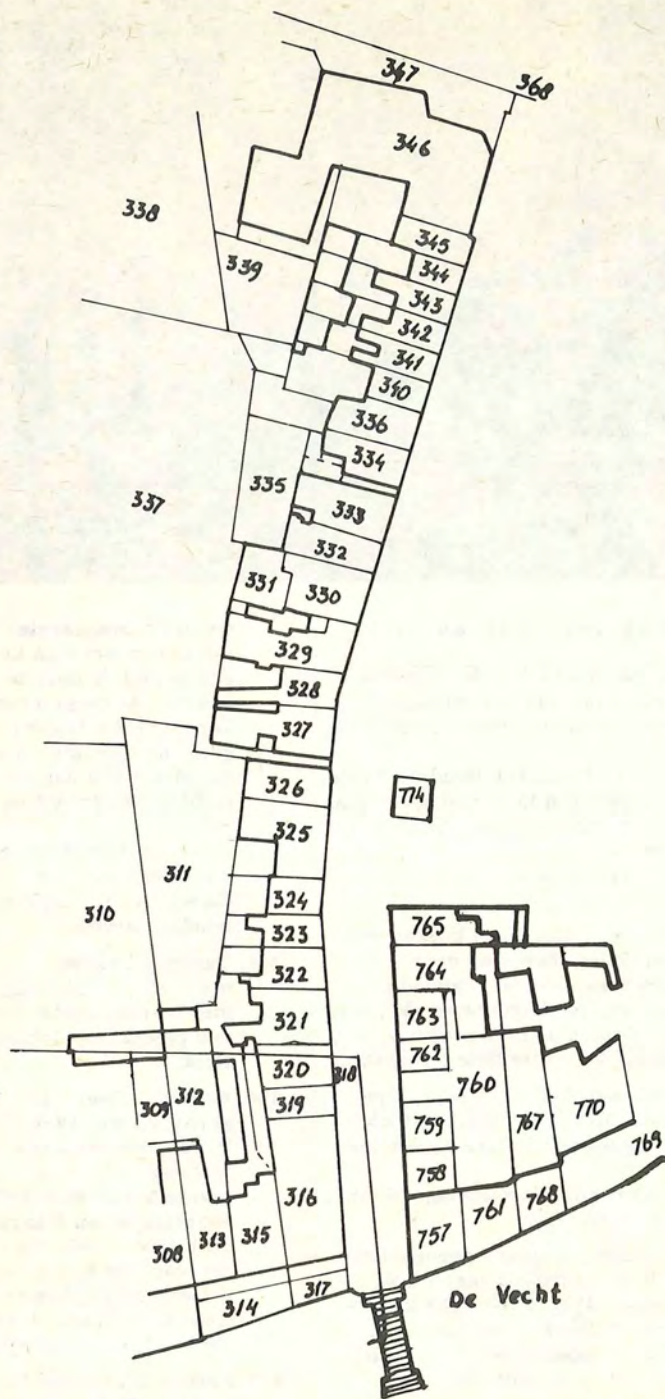
322 bewoond door de dames Hana de Meza, 63 j. weduwe, Isr. en Ester Cardoze Kanes, 41 j., ongetrouwd, Isr. Beiden zonder beroep.

323 Hendrik Douwens, 32 j. R.K., kommies bij 's Rijks belastingen, getrouwd met Maria Jacoba Luca, 37 j. R.K. en een pleegkind, Johannes Wieckard 10 j, Prot.

324 Aart v. d. Geer, 44 j., Prot., werkmán, getrouwd met Dirkje Donkers, 45 j. Prot. Drie kinderen, de oudste Aart v. d. Geer, 14 j., was al twee jaar kantoorbediende en wordt later gemeentesecretaris van Maarssen. Inwonend in dit kleine huisje (60 ellen). De 80-jarige moeder van A. v. d. Geer en Carel A. Zilver, 30 j., kuiper, Prot., ongetrouwd en Hendr. J. Simmer, 22 j., smid, R.K., ongetrouwd.

325 Petrus Theodorus Maureau, 30 j. schilder R.K., getrouwd met Maria Thiers, 26 j. R.K.

DE KAATSBAAN

326 eigenaar Willem Verbeek, veerman in Breukelen bewoond door Willem van Latum, 64 j., Prot., tuinman, getrouwd met Maria v. Koudijs, 67 j. Prot.

327, 328 en 329 eigenaar Jan Brantsen (ook genoemd Brands en Brans), woont zelf op 329.

327 bewoond door Margaretha van Es, 70 j. R. K., ongetrouwd, zonder beroep. Inwonend: Johan Daniëls, 59 j. R. K., werkman, getrouwd met Petronella de Mey, 60 j., naaister, Alida de Mey, 50 j., R. K., ongetrouwd zonder beroep en Gerardus de Mey, 24 j., R. K., ongetrouwd, timmermansknecht.

328 Frederik van Eterik, 29 j., Prot., schoenmaker, getrouwd met Gezina v. Ravensbergen 28 j., Prot.

329 Jan Brands, 71 j. R. K. smidsbaas, af- of 330 komstig uit Hadelen bij Kleef, ge- of 331 trouwd met Maria Jannie, 60 j. R. K. en hun kinderen Albert Brans?, 30 j. R. K. Smid en Alida Brans, 25 j. R. K. zonder beroep.

330, 336 eigenaar Jan Lod. Dol(le)mans, brouwer.

331 eigenaresse Cath. Dol(le)mans

337 boomgaard eigenaresse Cath. Dol(le)mans.

Maken we een vergelijking met de huidige situatie dan moeten we de verbouwingen niet vergeten. Zo zijn er nu tussen de steeg (326 327) en 325 twee huizen. De familie Kouffeld bewoont de voormalige werkplaats van schilder Maureau, van wie de heer Kouffeld een achterneef is. Het gezin van smid Brans woonde of op 330, of op 331, of boven de smederij.

330 of 331 werd bewoond door Gerrit Kuyl 48 j. Prot., viskoper, getrouwd met Evertje Nagtegaal, 50 j. en twee kinderen.

332 Gerrebrand Brandse, 60 j. Prot. Kuiper getrouwd met Anna Dorothea Steinbach, 61 j. Prot., Johannis Brandse, 28 j. Prot., Kuiper en Anna Brandse, 24 j. Prot., zonder beroep.

333 Johannes Sénechal, 57 j. R. K. winkel-
liër, getrouwd met Beatrix van Munster, 54 j. R. K.

334 Arie Sénechal, 31 j. R. K. winkelier, getrouwd met Adriana van Beest, 27 j. R. K. en twee kinderen. Inwonend: Joh. Aalberse, 27 j. R. K., kommies bij de

Rijksbelastingen, getrouwd met Hendrika Hendriksen, 31 j. R. K. en twee kinderen.

335 tuin van Sénechal.

336 (eigenaar Dolmans) bewoond door Anna en Maria Deges, 69 j., weduwe, R. K.,

340 herbergierster met de volgende 9 bewoners: Anna Ellenbroek, 33 j. R. K., ongetrouwd, zonder beroep; Anthony van Rijn, 30 j. R. K. timmermandsknecht, getrouwd met Klara Ellenbroek, 31 j. R. K., twee kinderen v. Rijn; Anton Hendrik Lohuyzen, 59 j. R. K. horlogemaker, afkomstig uit Pruisen, zijn vrouw Geertruida Verwijnen, 56 j. R. K. Johannis ten Hag, 29 j. R. K., timmermansknecht, ongetrouwd en Cornelia van der Linden, 54 j. R. K. getrouwd maar gesepareerd, zonder beroep.

341 eigenaar Engels, bewoond door Gerrit van Rijn, 31 j. R. K. timmermansknecht, getrouwd met Angeniesje Stooker, 31 j. Prot. met één kind R. K. Johan Chr. Ruckser, 78 j. Prot., weduwnaar afkomstig uit Duitsland. Arie Ruckser, 31 j. kantoorbediende.

342 eigenaar van der Wensch, bewoond door Jansje v. Eyk, 37 j. weduwe, R. K. Johanna Hakschijf 6 j. R. K. zonder beroep. Hendrik v. Eyk, 44 j. timmermansknecht, R. K. ongetrouwd. Hendrik Ael, 30 j. kledermaker, R. K. afkomstig uit Turnhout. Floris Joh. Ventrop, 29 j. zadelmakersknecht, R. K., weduwnaar.

343 eigenaar D. v. Erkom, bewoond door Aalbert Lettink, 43 j., tuinman, Prot. getrouwd met Neeltje v. Zwol, 45 j. en acht kinderen, waarvan de oudste Pieter Lettink, 20 j. en timmermansknecht is.

344 eigenaar Pieter Verkroost, bewoond door Arie Verkroost, 60 j., werkman, R. K. getrouwd met Jannetje Verbeek, 61 jaar.

345 eigenaar Dirk van Leersum, bewoond door Harmen Egberts, 54 j. R. K., werkman, getrouwd met Dorothea van Rossum, 51 j. R. K., naaister en een dochter van 16 jaar.

346 (waarin toen of iets later het gemeentehuis van Maarsseveen, één kamer) Jan Lokhorst floor, 27 j. Logementhouder, Prot. getrouwd met Gerritje

van Dijk, 23 j. Prot.

Huibert de Rooy, 29 j., stalknecht (tot in de twintigste eeuw was hier tevens een stalhouderij), R. K.

Heyltje de Graaf, 21 j., dienstbode, Prot.

Aan de andere zijde van de Kaatsbaan kennen we de eigenaars van de huizen van 1830 en de bewoners van 1848. Aangezien er in de loop van achttien jaar veel veranderd kan zijn, geven we eerst de namen van de eigenaars in 1830.

757 (huis) Cornelis v. d. Manden, tapper

758 (huis) Cornelis v. d. Manden

759 t/m 763 Cornelis Houtman, schilder

764 (stal) van wagenmaker Soede, die op de Schippersgracht woonde.

765 Hendrik Hagedorn, winkelier.

Van de brug af gerekend woonden in 1848 aan de rechterzijde van de Kaatsbaan de volgende zeven gezinnen.

1. Teunis Dijkstra, tapper en winkelier met vrouw en drie kinderen.
2. Schouten, wagenmaker met vrouw en vijf kinderen.
3. Corn. Houtman, 72 jaar (zie 1830).
4. Martinus Boot, 28 jaar, zaakwaarnemer met zijn moeder, 71 j., winkelierster.
5. Gerrit Klarenbeek, 54 j., wachter bij de spoorwegen, getrouwd met Johanna Kas-sing, 44 j. en zes kinderen.
6. Hendr. Hagedorn, 55 j., koopman
Hendr. Lammerding, 39 j., koopman
Dirk Scheurbroek, 23 j., koopman.
7. Schlagheck, 46 j., schoenmaker, met vrouw en twee kinderen.

De gegevens van 1848 zijn minder volledig. Wat de beroepen betreft zouden ze opgesomd bij de gegevens van 1830 een vertekend beeld geven. "Wachter bij de spoorwegen" is een beroep, dat in 1830 onbekend was. Als we bakker Soede bij de winkeliers rekenen, die zo genoemd worden in het bevolkingsregister dan telde de Kaatsbaan in 1830 zeven winke-liers, Hagedorn en Van der Manden aan de rechterzijde meegerekend.

Het aantal timmermansknechten, zes, is opvallend groot. Ze zullen hun arbeid niet in de Kaatsbaan hebben verricht, evenmin de drie tuinmannen en de vier zogenoemde werkmannen. Dit geldt ook voor de kommie-zen en kantoorbedienden.

De smid, de kuiper, de horlogemaker, de schoenmaker, de schilder en de klederma-ker zullen hun werkplaats in de Kaatsbaan gehad hebben, evenzo de naaisters.

Van de smid weten we dat zeker, de smede-rij is nog maar kort geleden, helaas, ver-anderd in een reisbureau! Ook de schilders-werkplaats van Maureau hebben vele Maars-senaars van nu gekend.

Maar laten we voorzichtig zijn met onze conclusies en eerst eens nagaan welke be-woners de heer P. G. F. Reith op zijn wande-ling door Maarssen rond 1900 in de Kaats-baan aantrof. We maken gebruik van de-zelfde nummers en zullen zo dicht mogelijk bij de tekst van de heer Reith blijven.

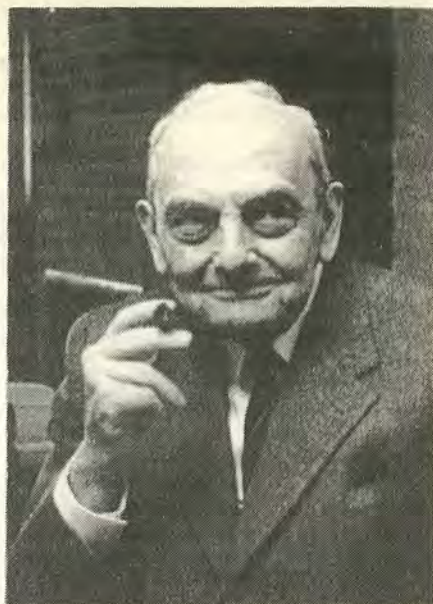
De Kaatsbaan van 1900

316 woonhuis, bakkerswinkel en bakkerij van W. Gerritsen. De winkel heeft een uitge-bouwde glazen uitstalkast.

319 Sigarenwinkel en sigarenmakerij van v. Kooten Niekerk.

- 320 Een huis met boom ervoor, zoals alle andere bomen aan deze zijde, plat afgesnoeide linden; een houten hekje. Kleermaker Brands zit met gekruiste benen op zijn snijderstafel.
- 321 Een kruidenierswinkel
- 322 Een kleiner maar zeer goed onderhouden huis, achter een mooi ijzeren hekje. Bewoonster: Antje van Deventer.
- 323 Kleermaker Daan Willekes, hij is ook "Aanspreker en Lijkbezorger".
- 324 Witzel, agent van v. Gendt en Loos. Hier wordt zgn. bestelgoed voor treinverkeer gebracht, of op verzoek afgehaald. Witzel kan volstaan met een kleine, lichte kruiwagen.
- 325 Schilderswerkplaats en woonhuis van G. Maureau. Geen hekje en geen boom.
- 326 Schoenwinkel en schoenmakerij van Dijkers; voor dit huis alleen een linde.
- 327 Een klein huis van Willem Nijboer, die stalknecht en palfrenier op Doornburgh is. Zijn twee dochters hebben een winkeltje in klompen en touw. Tussen dit huis en het vorige een smal steegje, dat toegang geeft tot het achterplaatsje van beide huizen en verder tot de tuinen van drie huizen op de Herengracht, de werkplaats van B. Reith en de slagerij van Schipperijn.
- 328 De winkel in "ijzeren en huishoudelijke artikelen" annex koperslagerij en loodgieterij van B. A. Reith (het geboortehuis van de heer P. G. F. Reith).
- 329 De smederij en hoefsmederij van P. Meulemeester (grootvader van de heer P. G. F. Reith).
- 330 De zadelmakerij van Th. Krabbendam - ook behanger en stoffeerder. Voor het huis geen hek of boom. Krabbendam verhuisde later naar een huis verder op de Kaatsbaan.
- 332 De slagerij van Schipperijn. Voor het huis een mooi smeedijzeren hek en grote lindeboom.
- 333 Broodbakkerij van A. ter Velde. Een smal straatje voor het volgende huis geeft toegang tot de bakkerij.
- 334 Gesloten huis, bewoond door Jaap Rood - koopman in oude metalen, vooden en vellen. Tevens agent van de staatsloterij.

*P.G.F. Reith
geboren 28 januari 1890
overleden 11 oktober 1975*

- 336 Vrij groot herenhuis met houten hek ervoor, van Hamburger. Hij gebruikt rechter helft van huis voor kaaspakhuis.
- 340 Koperslager Jan van Deventer. In de winkel eigengemaakte geel- en roodkoperen huishoudelijke dingen.
- 341 Timmerman Ko de Wildt, werkt in Utrecht. Zijn vrouw heeft kleine winkel in tabak en sigaren. In het winkeltje een oude mangel, waarop men wasgoed kan laten mangelen.
- 342 Brood- en koekbakkerij van Henk Vendrik. De winkel heeft een uitstalkastje zoals bij Gerritsen op 316.
- 343 Kruidenierswinkel van Kerner.
- 344 Klein huis, bewoond door electriciën die bij Wolff werkt.
- 345 Gemeentehuis van Maarsseveen - wordt alleen gebruikt voor raadsvergaderingen. Er staat een ijzeren hekje voor, waarbinnen twee lindebomen.
- 346 Café van W. Boot, annex stalhouderij. Aan de rechterzijde, de Maarssense kant, is de Kaatsbaan in 1900 volgebouwd. De bewoners van die oudste huizen van de brug af gerekend zijn volgens de beschrijving van P.

Reith:

1. Hoek Langegracht, het cafeetje van Klarenbeek, ijzeren hekje.
2. Een klein woonhuis van de weduwe Thiers, ijzeren hekje.
3. De scheerwinkel van de Jong, ijzeren hekje.
4. Een groter huis, waarin gevestigd een naaischool, ijzeren hekje.
5. Twee kleine éénkamerwoningen onder één naar boven oplopend dak, van achter blind, bewoners v. d. Berg en Pleyster.
6. Een wat ruimer huis, bewoond door Marie v. d. Lugt en juffrouw v. d. Toom, de vroedvrouw. Een houten hekje voor het huis.
7. Met een smalle doorgang naar achter, het huis van de metselaar Reinier van

Fulpen; zijn ladders hangen in die doorgang.

- 7a. Een winkelhuis, duidelijk van jongere datum met opschrift "Gebr. Hagedorn". De bewoners zijn de gebr. Hermann en Joseph Lammerding. Zij verkopen stukgoed, bedden en schoenen.
8. De klokken- en horlogemaker Klaas Rietveld. In zijn winkel behalve horloges en klokken, goud en zilver.

Zo beschreef P. G. F. Reith de Kaatsbaan, zonder officiële registers maar met een fotografisch geheugen, letterlijk en figuurlijk, want door zijn beschrijving zien we de hekjes en bomen voor de punt- en halsgevels van onze dorpsstraat. Slot volgt.

Dick Dekker.

VECHT EN VEEN OP DE VALREEP

De samenstellers van het boek: "Vecht en Veen op de Valreep" wilden vastleggen in woord en beeld wat er nog over was van het eigene van Vecht en veen en het leven en werken van de bevolking in grootvaders tijd. Ze togen erop uit en ontdekten op de valreep - en dat maakt hun boek extra interessant - nog een aantal restanten uit het verleden van de Vechtstreek.

Die samenstellers zijn: G. Noordanus, die voor unieke foto's zorgde, waarmee hij het onze redactie bijzonder moeilijk maakt ze ongebruikt te laten als verrassend goed illustratiemateriaal voor ons eigen orgaan, en E. J. Rinsma die een boeiende inleiding schreef en de foto's van onderhoudend en degelijk commentaar voorzag. De auteur Rinsma, voor onze lezers zeker geen onbekende, schreef de tekst op zijn bijzondere wijze: goed gedocumenteerd met inspirerende kopjes boven de hoofdstukjes om je verder te doen lezen. Hij is een betrouwbare gids, die de Vechtstreek op zijn duimpje kent en die de lezer door zijn bijzondere opmerkingsgave de "restanten" kan tonen van wat eens het leven en werken bepaalde van de Vechtbewoners.

De reis begint bij de Weerdsloop, gaat langs de Vecht en eindigt bij Nederhorst den Berg, met zo nu en dan een uitstapje westwaarts en oostwaarts van de Vecht af. Maarssen krijgt de nodige aandacht. Het doet bijzonder deugd met dit boek o. a. een bezoek te kunnen brengen op de Langegracht bij een andere auteur van ons blad, de heer J. van Veldhuizen, groothandelaar in borstelwerk en touw. Met dit voorbeeld geven we meteen aan wat de bedoeling is van Rinsma. Zo krijgen o. a. de sigarenmaker, de porder ("er is er nog één"), de panoven in Zuilen (helaas in 1978 verdwenen), de trekschuit, bijenkorven van stro, het kaasmaken, het vissen op de Vecht, de smid en zijn geheim, de hooiberg oude stijl, Uw geboeide aandacht als U het boek gaat lezen en bekijken.

Onze opsomming is onvolledig, maar U kunt die zelf volledig maken door het boek te kopen. U zult er zeker geen spijt van hebben.

D. D.

Wilt U...

- een huis, bungalow, flat of boerderij kopen of verkopen?
- een taxatie laten verrichten door beëdigde taxateurs?
- een passende verzekering sluiten?
- een financiering of hypotheek nemen?
- of alleen een persoonlijk advies over deze zaken?

makelaardij in onroerende goederen bv
raadhuisstraat 21a maarssen tel 03465 - 64644
duivenkamp 739 maarssenbroek tel 03465 - 67791

UW MAKELAAR

RADIO

radio- en tv - speciaalzaak

B. Huis in 't Veld - Diependaalsedijk 1

Maarssen - Telefoon 03465 - 62081

Diependaalsedijk 1
Tel. : 62081

Maarssen

Winkelcentrum "De Specht" Maarssenbroek
Tel. : 68680

Sieraden kopen
is een kwestie van
vertrouwen!

**KIES DAAROM:
JUWELIER - HORLOGER**

berk

Kaatsbaan 28 - Maarssen - Telefoon 03465 - 61806

**. . . . . MEER
AUTO
VOOR
UW
GELD !**

De Ford familie.

UW FORD DEALER IN DE VECHTSTREEK

Autobedrijf Roeleveld BV

Gebruikte
Wagens

MAARSSEN - STRAATWEG 2 - 4
TEL. 03465 - 62541

BREUKELN - STRAATWEG 109
TEL. 03462 - 3944

BRINKHOF

AANNEMINGSBEDRIJF

MACHINEKADE 6, MAARSSEN

TELEFOON

61456